

noutăți

în cercetarea minorităților naționale din România

▪ cărți

Bărbulescu, Constantin - Cârja, Ion - Eppel, Marius - Fehér, Andrea - Popovici, Vlad - Sima, Ana Victoria - Turcu, Lucian (coord.): *Națiuni, naționalism și perspective interetnice în Transilvania. In Honorem Sorin Mitu la 60 de ani*. Cluj-Napoca: Editura Mega, 2025, 882 p.

Volumul, dedicat împlinirii a 60 de ani de către istoricul Sorin Mitu, reunește o colecție amplă și interdisciplinară de studii ce acoperă teme variate de la istorie politică, socială și culturală, până la arheologie, identitate, memorie colectivă, naționalism, istoria ideilor și istoriografie. O parte semnificativă a volumului este consacrată analizelor dedicate minorităților naționale din România, precum cele evreiești, germane, rome și maghiare, prin studii de caz care explorează procesele de marginalizare, reprezentare și construcție identitară în contexte istorice diverse (Attila Varga, Andrea Fehér, Judit Pál, Szilárd Toth, Adriana Cupcea, Rudolf Gräf).

Bárdi, Nándor - Gidó, Attila - Novák, Csaba Zoltán (ed.): *Erdélyi metszetek. Kisebbségtörténeti tanulmányok I.* [Gravuri transilvănene. Studii de istorie a minorităților I.] Cluj-Napoca: Editura ISPMN, 2025, 271 p.

Volumul reunește studii prezentate la prima ediție a seriei de conferințe „*Erdélyi magyarság a 20. században. Kutatások, tervek, eredmények*” [Maghiarii din Transilvania în secolul al XX-lea], organizată în mai 2023, la Miercurea Ciuc, de către ISPMN, Muzeul Secuiesc al Ciucului și Institutul de Cercetare a Minorităților din Budapesta. Scopul organizatorilor a fost de a evalua cercetările realizate în ultimele decenii în domeniul istoriei minorităților maghiare, de a oferi un cadru pentru prezentarea celor mai recente rezultate și de a identifica noi direcții de cercetare.

Studiile incluse în volum acoperă teme precum: administrația locală de la sfârșitul secolului al XIX-lea și din perioada interbelică în Trei Scaune (Botond Nagy); elitele politice românești și relația acestora cu minoritatea maghiară (Réka Marchut, Béni L. Balogh); alimentația publică și economia de război în Ținutul Secuiesc (Csaba Gidó, Tamás Sárándi); violența de stat și discursurile antiromi în perioada 1940-1944 (Attila Gidó, Szabolcs Kovács); activitatea serviciilor secrete române și maghiare în legătură cu Transilvania, de la sfârșitul războiului până la tratatul de pace de la Paris (István Bandi); traumele sociale și activitatea elitelor maghiare în perioada comunistă (Sándor Oláh, János Fodor, Csaba Zoltán Novák, Ágnes Kiss).

Pentru mai multe informații vedeți pagina web a editurii [aici](#).

Gräf, Rudolf - Stanciu-Păscărița, Daniela (coord.): *Schimbarea loialităților și reorganizare instituțională. Germanii din România (1918-1928)*. Traducerea din germană: Susanne Szabadkai.

Iași: Polirom, colecția *Historia*, coeditare: Academia Română - Centrul de Studii Transilvane, 2025, 504 p.

Imediat după Primul Război Mondial, vechea ordine statală a Europei s-a prăbușit, locul ei fiind luat de una nouă. Războiul a influențat și procesul de formare a statului național al românilor: în contextul prăbușirii Imperiului Habsburgic și a celui țarist, Transilvania, Banatul, Bucovina și Basarabia s-au unit cu Vechiul Regat. Până în 1919, toate grupările regionale germane – în special sașii transilvăneni și șvabii și germanii din Banatul de Munte – s-au pronunțat pentru apartenența la statul român. A urmat una dintre cele mai interesante și mai benefice perioade din istoria germanilor din România. Pe fondul unei evoluții economice și culturale favorabile, naționalitatea germană a fost consolidată, chiar dacă nu i s-au recunoscut drepturi colective, iar unele dintre promisiunile de la Alba Iulia n-au fost transpuse în practică.

Volumul de față cuprinde textele a 22 de autori din România, Germania, Austria, Serbia și SUA, ce reprezintă diferite școli istorice, aducând astfel perspective diferite asupra sfârșitului Primului Război Mondial și a urmărilor sale pentru grupurile minoritare germane din România. Studiile lor analizează reprezentările politice, disponibilitățile de a acționa și atitudinea concretă a elitelor politice germane în perioada interbelică, completând imaginea cititorului român asupra istoriei germanilor din această parte a Europei.

Pentru mai multe informații vedeți pagina web a editurii [aici](#).

Sárándi, Tamás: *Principii și practici. Situația ecleziastică, educațională și administrativă a minorității române din Transilvania de Nord în perioada 1940 și 1944*. Cluj-Napoca: Editura ISPMN, 2025, 307 p.

Cartea de față reprezintă traducerea din limba maghiară a volumului „Függőben. A román kisebbség helyzete Észak-Erdélyben (1940-1944)”, apărut anul trecut la Erdélyi Múzeum-Egyesület – Kriterion Könyvkiadó. Cartea analizează politica guvernelor maghiare față de minoritățile din Transilvania de Nord după al Doilea Arbitraj de la Viena, exemplificând-o prin situația populației românești rămasă pe acest teritoriu. Implementarea drepturilor minorităților este supusă examinării în trei domenii: biserică, educație și administrație. Cele trei capitole sunt precedate de câte o introducere substanțială, deoarece autorul consideră că validitatea interpretării presupune tratarea perioadei 1868-1944 ca o singură epocă. Cartea clarifică rolul așa-numitelor „idei al Sfântului Ștefan”, ideologia statalității maghiare formulate de regele Ștefan I al Ungariei, ceea ce a constituit fundamentarea teoretică a politicii minoritare în perioada studiată. În continuare, analiza stabilește și dacă aceste politici pot fi considerate tolerante, comparativ cu politicile minoritare ale României din acea perioadă. Obiectivul final al analizei este de a evalua capacitatea de integrare a Ungariei, răspunzând la întrebarea: ce putea face guvernul maghiar cu o populație românească de un milion de suflete?

Pentru mai multe informații, vedeți pagina ISPMN [aici](#).

Székely, István Gergő - Peti, Lehel - Kiss, Ágnes (coord.): *Identități, reprezentări și politici: relații stat-minorități în secolele al XX-lea și al XXI-lea / Identities, representations and policies: state-minority relations in the 20th and 21st centuries*. Cluj-Napoca: Editura ISPMN, 2025, 483 p.

Volumul reunește o selecție de prezentări susținute la prima ediție a conferinței ISPMN, organizată în perioada 5-6 octombrie 2023. Volumul conține trei blocuri tematice, studiile fiind redactate după ordinea cronologică a evenimentelor și fenomenelor discutate de autori. Prima parte este dedicată relațiilor dintre state și minorități în perioada dintre sfârșitul secolului al XIX-lea și al Doilea Război Mondial (Szilárd Toth, Réka Marchut, László Somogyi, Szabolcs András, István Biró, Zsuzsa Bokor, Anca Filipovici, Attila Gidó, Szabolcs Czáboczky). Cea de a doua secțiune se ocupă cu situația minorității maghiare din România în perioada socialismului de stat (Csaba Zoltán Novák, László László, Fodor János, Csendes László, Róbert István Antal, Zsuzsa Plainier, Ágnes Kiss, Jérémy Floutier). Partea a treia conține texte referitoare la procese identitare, transformări sociale și politice din perioada de după 1989 (Gabriel Girigan, Cristian Pădure - Evangelia Adamou, Fernando Varga, Lehel Peti, Nóra Kovács, István Szilágyi).

Pentru mai multe informații vedeți pagina web a editurii [aici](#).

■ reviste, articole

Friberg, J. H. - Borevi, K. - Brochmann, G. - Tyldum, G. - Djuve, A. B.: *Roma Migration and the Cumulative Causation of Diverging Policy Responses in Scandinavia*. *International Migration Review*, vol. 59, nr. 1, 2023, pp. 274-296. <https://doi.org/10.1177/01979183231187629> (lucrare publicată în 2025)

Începând cu anul 2007, Scandinavia a devenit o nouă destinație pentru romii români implicați în migrația circulară pentru cerșetorie și diferite activități economice desfășurate în spațiul public. Folosind documente politice provenite din dezbaterile parlamentare din Norvegia, Suedia și Danemarca, date din sondaje privind migranții români din Stockholm, Oslo și Copenhaga, precum și cercetare calitativă de teren în Scandinavia și România, acest articol explorează relația dinamică dintre răspunsurile politice scandinave și selecția și adaptarea migranților.

În primul rând, articolul demonstrează modul în care țările scandinave diferă în abordarea migrației pentru cerșetorie ca problemă de politică publică, ceea ce duce la contexte de primire diferite. În al doilea rând, arată că aceste contexte de primire au generat variații în selecția și adaptarea cerșetorilor și muncitorilor de pe străzi în fiecare dintre cele trei capitale. În al treilea rând, articolul lansează ipoteza că relația dintre răspunsurile politice și adaptările migranților ar trebui conceptualizată ca un proces de cauzalitate cumulativă, în care diferențele de politică preexistente sunt consolidate printr-un mecanism de reacție pozitivă.

Kiss, Tamás - Toró, Tibor: Minority Education in Central and Eastern Europe. Toward a Framework for Comparative Analysis and Minority Rights Advocacy. *Nationalities Papers*. Published online 2025:1-26. doi:10.1017/nps.2025.29

Articolul propune un cadru pentru analizele comparative ale educației minorităților și prezintă patru cazuri ilustrative din Europa Centrală și de Est (ECE): Bulgaria, Estonia, Republica Macedonia de Nord și România. Autorii elaborează o tipologie care se bazează pe literatura privind drepturile minorităților și gestionarea diversității și care presupune o abordare holistică, diferită de analiza strict juridică. Studiul tratează educația ca parte integrantă a politicilor minoritare, accentuând relația dintre echitatea educațională și reproducerea identității minoritare. Studiile de caz utilizează o perspectivă diacronică, concentrându-se pe dinamica istorică și pe evoluția politicilor educaționale, cu scopul de a identifica atât schimbările treptate, cât și schimbările mai radicale. Conceptul de discriminare joacă, de asemenea, un rol important în analiză: pe lângă analiza istorică a schimbărilor legislative și politice, autorii folosesc diverse statistici pentru a măsura echitatea educațională. Se bazează pe rezultatele PISA 2022, un instrument popular în cercetarea comparativă a sistemelor educaționale, dar subutilizat în domeniul drepturilor și politicilor minoritare. Cercetarea de față demonstrează că sistemele educaționale din ECE diferă în ceea ce privește reproducerea identității minorităților, dar puține dintre acestea pot fi etichetate ca fiind integrative, deoarece elementele interculturale sunt destul de slabe, în timp ce sistemul educațional nu asigură echitate pentru elevii minoritari.

Articolul integral poate fi vizualizat [aici](#).

Meseșan-Schmitz, Luiza - Coman, Claudiu - Bódi, Diana-Cristina - Gotea, Mihaela: Temporary migration of Romanian Roma people to European countries. *Frontiers in Sociology*, 2025. doi: 10.3389/fsoc.2025.1577497

Studiul investighează migrația temporară a romilor din județul Olt, România, către alte state europene, aplicând cadrul teoretic *push-pull*. Pe baza unui eșantion de 796 de respondenți și 15 interviuri cu reprezentanți instituționali, autorii analizează motivațiile de plecare și întoarcere, precum și efectele socio-economice și culturale ale acestui fenomen asupra comunităților de origine.

Articolul poate fi vizualizat integral [aici](#).

Ogáyar, Francisco J. - Muntean, Vasile - Gamella, Juan F. - Kovářík, Jaromír - Espín, Antonio M.: The Network Expression of a Roma Diaspora. *Global Networks*, 2025, 25(3): e70013, 1-19. doi:10.1111/glob.70013

În ciuda dezbaterilor îndelungate dintre etnografi și decidenți politici privind organizarea socială a romilor - cea mai numeroasă și mai marginalizată minoritate etnoculturală din Europa -,

analizele cantitative sunt limitate. Acest lucru se datorează parțial unei combinații unice de închidere socială și dispersie spațială a majorității grupurilor de romi, agravată de migrarea masivă recentă din Europa Centrală și de Est. Acest studiu implementează o metodologie nouă care se bazează pe rețelele de migrație ale romilor și pe normele sociale centrate pe etnie și rudenie, care impun menținerea unui contact permanent cu apropiații, adesea facilitat prin rețele sociale online, precum Facebook.

Este combinată eșantionarea bulgărelui de zăpadă cu un chestionar despre cei patru „prieteni de top”, așa cum sunt clasăți de algoritmul Facebook, pentru a obține o rețea sociocentrică a unui grup relativ numeros de persoane care se autoidentifică romi, originari dintr-o anumită zonă a României ($n = 752$, 96% locuind în afara României). Analiza indică faptul că rețeaua obținută prezintă o similaritate notabilă cu structura socială a populației-țintă în termeni de rudenie, afiliere la subgrupuri etnice, roluri de gen și alte caracteristici. Tiparele detectate oferă o evaluare cantitativă a cercetărilor etnografice calitative asupra romilor, deschizând astfel noi direcții pentru studiul acestei populații și al altora greu accesibile.

Articolul integral poate fi vizualizat [aici](#).

■ despre buletinul informativ Noutăți

Scopul proiectului este colectarea și difuzarea informațiilor despre lucrările științifice recent apărute în domeniul cercetării minorităților naționale din România, respectiv evenimentele de importanță majoră din această arie. Lucrările științifice și evenimentele incluse în acest buletin informativ nu constituie o listă completă. Cei interesați să coopereze la realizarea buletinului informativ sunt rugați să ne contacteze la adresa: centru.doc@ispmn.gov.ro.